

ИРИНА Р. МИЛУТИНОВИЋ*

Мегатренд универзитет
Београд

УДК 316.77(497.11)

Монографска студија
Примљен: 28.01.2013
Одобрен: 12.02.2013

ПРОБЛЕМ МЕДИЈСКЕ КОНЦЕНТРАЦИЈЕ У САВРЕМЕНОЈ МЕДИЈСКОЈ РЕГУЛАТИВИ СРБИЈЕ

Сажетак: У раду је анализиран савремени регулаторни оквир Републике Србије у домену медијске концентрације, са становишта степена усклађености домаћих прописа са стандардима Европске уније у овој области. Теоријским, аналитичким, дескриптивним и компаративним приступом представљени су домети домаће регулативе у односу на захтеве европског регулаторног оквира, са посебном пажњом посвећеном електронским медијима. Уочено је да питања медијске концентрације и обједињавања власништва над медијима нису уређена целовито и консеквентно актуелним медијским законима у Републици Србији. Пракса је показала да превелика концентрација власништва над медијима омогућава вршење недопустиво доминантног утицаја на јавно мњење – чиме се негативно утиче на његово демократско структурирање. Циљ рада је да укаже на императиве медијске политике Републике Србије у домену медијске концентрације и обједињавања власништва над медијима, предочавајући конкретна законска решења и друге регулаторне мере којима би држава у овој области гарантовала спровођење демократских принципа јавног интереса и медијског плурализма. Инсистирање на спречавању монопола државе или појединаца у јавној сфери представља један од најзначајнијих предуслова темељне демократске реформе друштва у транзицији.

Кључне речи: медијска концентрација, регулација, радио-дифузија, европски регулаторни оквир, Република Србија

* Е-mail: irina.milutinovic@gmail.com, тел.: 062 812 95 38

Уводне напомене

Значајно обележје јавних гласила којим се они специфично разликују од других предузећа – јесте велики потенцијал утицаја којим располажу у домену јавне сфере. Процењује се да посебно електронски медији остварују велики друштвени утицај, захваљујући знатно већој пенетрацији у приватни и лични живот појединца, него, на пример, штампани (Бранковић Србобран, 2009: 19-20). Својим деловањем на јавну сферу, они у значајној мери управљају друштвеним токовима. Следствено, концентрација медија¹ под контролом једног власника представља претњу медијским слободама и плурализму мишљења. У циљу заштите јавног интереса и медијског плурализма, којим се спречава вршење доминантног утицаја на јавно мњење, још у 19. веку у Европи је афирмисана теза либертетске доктрине о штетности државног монопола над јавном сфером. Према овој идеји, неопходно је истиснути патерналистичку позицију државе у области медија. Међутим, опасност за демократско и отворено друштво није препозната само у монополским механизмима државног апарата, већ и у концентрацији медија односно обједињавању власништва над медијима од стране мањег броја појединаца.

У стручној литератури, под плурализмом се обично подразумева „широки спектар друштвених, политичких и културних вредности, мишљења, информација и интереса који треба да нађу свој израз у медијима” (Тодорић Владимир, Вељковић Драган, 2008: 52), а појам медијске концентрације односи се на „екстерну природу плурализма”, која је оличена у броју организација „које преносе поменути спектар друштвених, политичких и културних вредности, мишљења, информација и интереса” (Тодорић Владимир, Вељковић Драган, 2008: 52). Балансирајући између слободе медија и економске логике комерцијалних медија, држава преузима задатак регулације концентрације власништва над медијима.

¹ Обично су у пракси позната три модела медијске концентрације: хоризонтална, вертикална и унакрсна или дијагонална. Под хоризонталном концентрацијом мисли се на појаву када постоје два или више истоврсних медија на одређеном подручју који су под контролом једног власника; вертикална концентрација медија јавља се када су различити субјекти који учествују у производњи и дистрибуцији информација под контролом једног власника, а унакрсна или дијагонална концентрација „постоји када контролу над медијима имају компаније из других делатности, што може спречити медије да остваре своју основну улогу” (Тодорић Владимир, Вељковић Драган, 2008: 51).

Европски стандарди о медијској концентрацији у радио-дифузији

Слободан проток информација и плурализам средстава јавног комуницирања представљају демократске вредности загарантоване европским регулаторним оквиром за област радио-дифузије – дакле, око којих је остварен консензус држава чланица Савета Европе и Европске уније. Документи европског регулаторног оквира познати као европска пракса или европски стандарди, утемељени су у одредбама чл. 19 Универзалне декларације о правима човека (1948)² и чл. 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (1950)³, чија је суштина управо у промовисању слободе изражавања и слободног протока информација. Поменути стандарди афирмишу највише вредности познате у демократским земљама европске традиције у области радио-дифузије и изражени су у форми директива или препорука, те представљају јединствен и обавезан регулаторни оквир развоја медијске сфере у свим државама интегрисане Европе (опширније у Милутиновић Ирина, 2012: стр. 382-386). Наводимо неке од значајнијих докумената европске регулативе у домену медијске концентрације у радио-дифузији.

Најпре, Декларација Комитета министара Савета Европе о заштити медија у демократији у контексту медијске концентрације⁴, упозора-

² Члан 19 Декларације гласи: „Свако има право на слободу мишљења и изражавања, што обухвата право да не буде узнемираван због свог мишљења, као и право да тражи, при- ма и шири обавештења и идеје било којим средствима и без обзира на границе”. - Уни- верзална декларација о правима човека, УН, 1948.

³ Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (познатија као Европска конвенција о људским правима) усвојена је у Риму 1950. године, а иницирана Универ- залном декларацијом о људским правима. Члан 10 ст. 1 конвенције гласи: „Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује и слободу на становиште и на при- мање и саопштавање обавештења и идеја без мешања јавне власти и без обзира на гра- нице. Овај члан не спречава државе да радио-станице, телевизијске станице и биоскоп- ска предузећа подвргну режиму дозвола.”

Ставом 2 наведеног члана Европске конвенције наглашено је веома важно правило у правној теорији и пракси – да су слободе једних ограничене слободама других: „Пошто вршење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно може бити под- вргнуто формалностима, условима, ограничењима или казнама, који су предвиђени законом и који су неопходни у интересу националне безбедности, територијалног инте- гритета или јавне сигурности, ради спречавања нереда или злочина, ради заштите здра- вља или морала, ради заштите угледа или права других, ради спречавања откривања обавештења примљених у поверењу или ради очувања ауторитета и непристрасности судова.”

⁴ Усвојена на 985. Савету заменика министара, одржаном 31. јануара 2007. године.

ва на опасност од злоупотребе у атмосфери снажне медијске концентрације, као и на њене негативне последице на политички плурализам и демократске процесе. Ова декларација истиче неопходност примене таквих регулаторних мера којима би се јемчила пуна транспарентност медијског власништва, укључујући и мере контролисања медијског тржишта „у циљу спречавања оног нивоа медијске концентрације који би могао представљати ризик по демократију или улогу медија у демократским процесима”⁵.

Поред наведене Декларације, Савет Европе је усвојио више препорука у којима, разматрајући проблематику регулације медијске концентрације, промовише медијски плурализам, и поред запаженог недостатка политичке воље да се на европском нивоу усвоје обавезујућа правила о медијској концентрацији и консензус о врсти регулаторног режима којим би се осигурао плурализам у медијима. Основни правни оквир за примену одређених мера у борби за заштиту медијског плурализма, постављен је Препоруком о мерама за промоцију медијске транспарентности Рец (94) 13, која прецизно описује неколико упутстава државама: јавности морају бити доступне информације о власништву и менаџменту медија; државним органима је наложена обавеза да сарађују у размени информација о власништву одређеног медија са органима других држава; емитери су дужни да открију информацију о власницима приликом захтева за добијање дозволе за емитовање, такође, они су дужни да се те обавезе придржавају и у будућим променама у структури власништва после добијања дозволе; у сектору штампаних медија наложене су посебне мере транспарентности, које се односе на идентификовање, поред правних и физичких лица која су власници новина, „и имена свих других лица која имају фактички утицај на уређивачку и пословну политику новина” (према: Тодорић Владимир, Вељковић Драган, 2008: 60).

У својој Препоруци о медијском плурализму и разноликости медијског садржаја из 2007, Савет министара ЕУ позива земље чланице да подстакну развој различитих врста медија, укључујући општинске, локалне, мањинске или медије грађанског друштва, а Декларацијом о заштити улоге медија у демократији у контексту медијске концентрације, Савет министара ЕУ залаже се за политику подстицања развоја некомерцијалних медија, којима се такође промовише разноликост аутономних канала за ширење информација и изражавање мишљења, као пандан

⁵ Декларација Савета Европе о заштити медија у демократији у контексту медијске концентрације, 2007, став 17, тачка 2.

доминантним медијима. Такође, Европска повеља о регионалним или мањинским језицима залаже се за подстицање оснивања медија на регионалним или мањинским језицима. У истом циљу, Савет министара ЕУ усвојио је 2009. године Декларацију о улози медија цивилног друштва у промовисању друштвене кохезије и међукултурног дијалога, којом се медији основани од стране географске или интересне заједнице признају као посебна врста медија, одвојена како од јавног сервиса тако и од приватних комерцијалних медија.

У Препоруци 1641 о јавном радиодифузном сервису из 2004. године, Парламентарна скупштина Европе истиче да је „програм јавног сервиса под притиском од стране политичких и економских интересних група, повећавајући конкуренцију комерцијалних медија и то кроз концентрацију медија и финансијске тешкоће”. Препоруком је наглашено право јавних емитера да раде независно од поседника економске и политичке моћи, и препоручена коегзистенција јавних и комерцијалних медија ради иновирања и диверсификације медијских садржаја.

У Препорукама о јавном радиодифузном сервису из 2004. године, Парламентарна скупштина Европе подсећа да су услуге јавног сервиса обично изложене притисцима од стране политичких и економских интереса, конкуренције комерцијалних медија, финансијских тешкоћа и опасностима од концентрације медија. И у овом документу се констатује обавеза јавних радиодифузних служби да раде независно од центара економске и политичке моћи, али се наглашава и потреба коегзистенције јавних и комерцијалних медија којом се у великој мери доприноси иновирању, диверсификацији и побољшању квалитета програма.

Што се тиче комерцијалних медија, пажња Савета Европе наглашено је усмерена на проблем медијске концентрације. Од посебног значаја је препорука Савета Европе земљама у транзицији о спречавању недозвољене медијске концентрације и успостављању транспарентности власништва над медијима. У Препоруци се каже: „Припадници јавности треба да имају могућност равноправног и непристрасног приступа неким основним информацијама о медијима како би формирали мишљење о вредности коју треба дати информацијама, идејама и мишљењима које шири медиј”.

Међутим, упркос високим демократским стандардима промовисаним у наведеним документима европске медијске политике, проблем медијске концентрације и недозвољеног обједињавања власништва над медијима нека су од питања која нису консеквентно и целовито регулисана ни у законодавним системима европских земаља зрелих демократија. Најпре, у европским земљама ова питања нису регулисана стриктно

као део законских аката који су специјализовани за ову област, већ их уређују различити закони. На пример: у Француској, то је предмет Закона о транспарентности, Закона о радио-дифузији, те Уредби о конкуренцији; у Немачкој – Закона о рачуноводству, Закона о привредним судовима и Споразума о међудржавној радио-дифузији; у В. Британији – Закона о конкуренцији, Закона о поштеној трговини и Закона о радио-дифузији. Такође, начини утврђивања и прописани обим концентрације власништва разликују се од земље до земље, а примењују се различити параметри: од процента удела у власништву, преко тиража или рејтинга штампаних односно електронских медија, до обима прихода који је могуће достићи.

Медијска концентрација у домаћој регулативи – нерешена транзициона питања

Хармонизација домаћег медијског законодавства са европском медијском политиком и регулативом захтева, преваходно, увођење инструментарија којима се обезбеђује транспарентност власништва над медијима, односно механизам упознавања јавности са власницима појединих медијских кућа или величином њиховог удела у власништву, укључујући и сва лица која су са њима повезана на начин да могу имати утицаја на програмске садржаје. Ова питања, очекивано, ни у Србији нису прецизно и детаљно уређена одредбама ниједног посебног важећег закона. Проблем медијске концентрације и заштите медијског плурализма готово да је сасвим искључен из Закона о јавном информисању из 2003, а тек дотакнут кроз неколико одредби Закона о радио-дифузији из 2002. године (у члановима 97–103).

Истина, одредбе о медијској концентрацији у Закону о радио-дифузији из 2002. године усклађене су са основним описаним европским стандардима. Наиме, Закон о радио-дифузији, у члану 98, одређује да „недозвољена медијска концентрација, односно преовлађујући утицај на јавно мњење постоји, (...), када емитер доведе до нарушавања принципа плурализма мишљења у средствима јавног информисања, и то на следећи начин: 1) учешћем у оснивачком капиталу другог емитера; 2) учешћем у оснивачком капиталу новинско-издавачког предузећа; 3) учешћем у оснивачком капиталу предузећа које обавља делатност новинске агенције; 4) истовременим емитовањем и радио и телевизијског програма на истом подручју као једини емитер; 5) на други начин пред-

виђен одредбама овог закона.”⁶ У следећем ставу истог члана наводи се још и да „недозвољена медијска концентрација постоји и када оснивач новинско-издавачког предузећа или оснивач предузећа које обавља делатност новинске агенције учешћем у оснивачком капиталу емитера доведе до нарушавања принципа плурализма мишљења у средствима јавног информисања”.⁷

Следећи члан Закона о радио-дифузији прецизно дефинише случајеве у којима ће се сматрати да се врши преовлађујући утицај на јавно мњење, односно када постоји недозвољена медијска концентрација. Према Закону, то су случајеви када емитер који:

1. „има дозволу за емитовање програма на националном нивоу покривања учествује у оснивачком капиталу другог емитера који има исту такву дозволу, са више од 5%;
2. на истом подручју емитује више од једног телевизијског и једног радио програма;
3. има дозволу за емитовање програма на националном нивоу покривања учествује у оснивачком капиталу предузећа које издаје дневне новине које се штампају у тиражу већем од 30.000 примерака, са више од 5%, и обрнуто;
4. има дозволу за емитовање програма на националном нивоу покривања учествује у оснивачком капиталу предузећа које обавља делатност новинске агенције, са више од 5% и обрнуто;
5. има дозволу за емитовање програма на националном нивоу покривања истовремено издаје дневне новине које се штампају у тиражу већем од 30.000 примерака;
6. као радио и телевизијска станица локалног или регионалног нивоа покривања учествује у оснивачком капиталу другог емитера регионалног или локалног нивоа покривања на истом подручју са више од 30%;
7. као радио или телевизијска станица регионалног или локалног нивоа покривања истовремено на истом или суседном подручју издаје дневне новине локалног карактера.”⁸

У одредбама којима се регулише издавање дозвола за емитовање програма и санкционише недозвољена медијска концентрација, Закон о радио-дифузији такође примењује принципе европске регулаторне праксе. У члану 101 Закона прописано је да Републичка радиодифузна агенција неће издати дозволу за емитовање програма пријављеном на јавном конкурсима „уколико утврди да би се издавањем дозволе остварила недозвољена медијска концентрација”, при чему је предвиђено да под-

⁶ Закон о радио-дифузији, „Службени гласник РС” бр. 42/02, чл. 98, ст. 1.

⁷ Закон о радио-дифузији, „Службени гласник РС” бр. 42/02, чл. 98, ст. 2.

⁸ Закон о радио-дифузији, „Службени гласник РС” бр. 42/02, чл. 99.

носилац пријаве на јавном конкурсy гарантује овереном изјавом да емитовањем програма неће остварити недозвољену медијску концентрацију, у смислу одредаба овог закона.⁹ Уколико Агенција утврди да је након издавања дозволе за емитовање програма ипак остварена недозвољена медијска концентрација, она је дужна да наложи емитеру да, у року од шест месеци, свој статус усклади са одредбама овог закона које се односе на недозвољену медијску концентрацију; у противном, Агенција је овлашћена да спроведе поступак за одузимање дозволе за емитовање програма.¹⁰

Међутим, са становишта развоја демократског потенцијала друштва, невоља је у томе што у домаћем радиодифузноm систему, до сада, нису познати примери да су наведена законска решења довољна и доследно примењивана. Куриозитет представља чињеница да још увек није ушао у скупштинску процедуру Закон о недозвољеном обједињавању и јавности власништва јавних гласила, премда је његова радна верзија написана 2008. године. Усвајањем овог, специјализованог закона за поштрзану област, били би поштрзени критеријуми за недозвољену медијску концентрацију¹¹ увођењем категорије „повезаног лица” и замењен део Закона о радио-дифузији којим се тренутно неконсеквентно ова питања уређују. Радна верзија Закона о медијској концентрацији (како се скраћено назива специјализовани Закон о недозвољеном обједињавању и јавности власништва јавних гласила), припремљена је на основу заједничке иницијативе мисије Организације за европску безбедност и сарадњу у Србији и Министарства за културу Владе РС, уз сарадњу са Саветом Европе. Намера креатора Закона била је да у ову област уведе целовитије, консеквентније и функционалније моделе регулативе, усаглашене са савременим европским принципима и препорукама. Наведена верзија Закона као основна начела наводи: слободу и независност јавних гласила, слободан проток информација, мисли и идеја, медијски плурализам и слободну конкуренцију, забрану монопола у области јавног информисања и јавност власништва, и предвиђа „заштиту јавног интереса спречавањем остваривања владајућег или претежног утицаја на јавно мњење на основу власништва јавних гласила...” (према: Вељановски Раде, 2008: 27-28).

Најкрупнија измена у односу на поменуте одредбе Закона о радио-дифузији предвиђена је чланом 15 радне верзије Закона о медијској

⁹ Закон о радио-дифузији, „Службени гласник РС” бр. 42/02, чл. 101, ст. 1 и 2.

¹⁰ Закон о радио-дифузији, „Службени гласник РС” бр. 42/02, чл. 102.

¹¹ Класичнији облици концентрације у привреди су регулисани антимонополским прописима. У Србији је то Закон о заштити конкуренције.

концентрацији, којом се изричито наводи као облик недозвољене медијске концентрације, могућност да власник радио и телевизијске станице са националним покривањем или покривањем аутономне покрајине има удео у власништву неког другог медија. Текст наведеног предлога Закона такође предвиђа да „власник само радија или само телевизије за подручје целе Србије или за подручје аутономне покрајине, могао би да има и 25 одсто власништва у једном регионалном или локалном електронском медију”. При томе се каже да „већински власник штампаног јавног гласила са тиражом већим од 300 000 примерака не би могао да има више од 20 одсто власништва у било ком другом електронском или штампаном медију, а већински власник у штампаном медију са тиражом већим од 100 000 примерака могао би да има власнички удео у још два штампана или електронска медија до 20 одсто.” Овим предлогом ј предвиђено и да би власници новинских агенција могли да учествују у капиталу једног штампаног или електронског медија до 50 одсто (према: Вељановски Раде, 2008: 27-28). Наведена решења су у домаћој јавности оспоравана као рестриктивна, посебно одредба која намеће ограничење власницима емитера са националним покривањем да поседују удео у власништву неког другог медија.

Примедба на радни текст Закона коју су ставили страни експерти превасходно се односи на предлог увођења регистра јавних гласила, као начина евидентирања свих медија, њихових оснивача, власника и њиховог учешћа у капиталу. Радна верзија закона предвидела је регистар јавних гласила као средство спречавања незаконитости и злоупотреба, који би омогућио увид у прецизне податке о власницима јавних гласила: од оснивача до података о именима, фирмама, седиштима, пребивалиштима свих повезаних лица, која се детаљно набрајају, а међу повезаним лицима, предвиђено је да се у Регистар уписују, осим брачних партнера и најближих сродника, и чланови управних одбора или других органа управљања у медијима, укључујући и чланове њихових породица. Такође, као повезана лица третирале би се и особе које власнику јавног гласила дају капитал под условима повољнијим од тржишних, затим фирме које оглашавањем или коришћењем других услуга учествују у укупном приходу оснивача јавног гласила са више од 30 одсто. Сврха ове одредбе била би транспарентнија могућност контроле токова капитала у медијској сфери, односно спречавање непринципијелног повезивања појединих предузећа са јавним гласилима и могућности да државне институције евентуално из буџета суфинансирају поједине медије, изван законских оквира.

Страни стручњаци су, међутим, предлог да се уведе Регистар, споравали са становишта члана 10 Европске конвенције о људским правима, аргументујући своју примедбу чињеницом да наведени циљ „заштита јавног интереса”, због кога је иначе предложено уписивање података у регистар, не спада у легитимне циљеве са становишта става 2 овог члана Конвенције. Превладао је утисак, сходно формулацијама одредби о регистру у радној верзији Закона, да се регистрација може третирати као предуслов за оснивање јавног гласила, што је нелегитимно с обзиром на наведени члан Европске конвенције. Писци Закона су се у међувремену усагласили са сугестијама европских експерата, уводећи одредбу којом се налаже регистрација медија 10 дана после почетка његовог рада, чиме је избегнута могућност да се уписивање у регистар третира као услов за покретање медија. Такође, за неиспуњење обавезе регистрације предвиђена је новчана казна, али не и санкција гашења медија (Вељановски Раде, 2008: 37).

Европски експерти су упутили на кориговање предложени текст Закона и у домену оквира односно количине података коју треба прикупити о сваком медију, указујући да преобимна евиденција може да буде спорна са становишта стандарда о заштити података, али и у домену административних тешкоћа. Европски стручњаци су указали и на потребу да се Закон таксативно позива на неколико значајних међународних докумената: Конвенцију о прекограничној телевизији, Конвенцију о заштити лица у погледу аутоматске обраде личних података и додатни Протокол о надзорним органима и прекограничном протоку података.

Најављена је, потом, јавна расправа о Закону о недозвољеном обједињавању и јавности власништва јавних гласила, у трајању од 25. децембра до 25. јануара 2009. године. После стручних разматрања, сугестија које су пратиле јавну расправу, низа корекција, Закон који је припремљен 2008. године за скупштинску процедуру, није се нашао пред посланицима Народне скупштине Републике Србије, а доношење прописа о недозвољеној медијској концентрацији одложено је за период „док се не изради Медијска стратегија”, по званичном саопштењу актуелног министра културе у лето 2010. године. Међутим, очекивани допринос Медијске стратегије у овој области изостао је. Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године (Медијска стратегија)¹², коју је Влада усвојила септембра 2011, у домену медијске концентрације и недозвољеног обједињавања власништва над медијима није понудила никаква конкретна решења. Медијска стратеги-

¹² Стратегија развоја система информисања до 2016. године, „Службени гласник Републике Србије” бр. 75/2011.

ја у делу „Анализа стања у области јавног информисања у Републици Србији” признаје: „Иако законодавство у одређеном степену предвиђа тзв. антимонополизам у сфери система јавног информисања, та област није уређена систематски и свеобухватно. Последице неадекватног уређења те области су: немогућност увида у власничку структуру јавних гласила, могуће постојање недозвољене медијске концентрације, коју је тешко пратити, као и нарушавање плурализма медија.”¹³ Премда уочава неуређеност у домену недозвољене медијске концентрације, Стратегија не предлаже никакве конкретне мере и регулаторне механизме којима би се такво стање отклонило, већ се декларативно и површно опредељује:

„У интересу очувања медијског плурализма и разноврсности медијског садржаја, Република Србија ће усклађивањем домаћег законодавства са законодавством Европске уније спречавати недозвољену медијску концентрацију.

Комисија за заштиту конкуренције оцењиваће дозвољеност медијске концентрације у складу са законом и на основу релевантних података добијених од надлежних тела.”¹⁴

При томе, у сету закона који су предвиђени за усвајање, преиспитивање и измене, Медијска стратегија не предвиђа радну верзију Законау о недозвољеном обједињавању и јавности власништва јавних гласила.

Закључна разматрања

Премда је законска иницијатива у области медијског система Републике Србије од 2000. године остварила значајан допринос демократизацији стања у медијском систему и његовој савременијој правној заснованости, уочава се низ недостатака који транзицију медијског система Србије одређују као успорену. У законодавној пракси нису у потпуности заживели демократски принципи којима би се гарантовала заштита јавног интереса, превасходно у домену медијске концентрације и обједињавања власништва над медијима. У овој области у нашем друштву дубоко су укорењени интереси поседника крупног капитала и политичке моћи, те формулисање, усвајање и примена нових законских правила значајно одступају од интереса власника јавних гласила који настоје да штите своје позиције. Ситуација је утолико компликованија када се

¹³ Медијска стратегија, II, тачка 6.

¹⁴ Медијска стратегија, IV, тачка 3.

узме у обзир чињеница да су неретко у власништву појединих медија у Србији удружени капитал, како медијских предузетника и политичара, тако и лица која се налазе с друге стране закона. Последица таквог устројства је и даље стихијно развијање медијског тржишта у Србији: за многе медије готово је немогуће утврдити ко им је стварни власник, нити је могуће систематично утврдити њихов број и било какву класификацију. Услед евидентног помањања политичке воље да се наведена питања систематски регулишу у претходном периоду, чини се да је потребна снажнија цивилна иницијатива на ширем плану, како би се јавност уверила у стварни демократски значај тих питања.

Конечно, успостављање и спровођење регулативе (усвајање нове Медијске стратегије и закона) којом би се целовито и консеквентно регулисала питања медијске концентрације, подразумевају и редефинисање казних мера, које је неопходно у циљу стварања гаранција које ће штитити људска права, тј. слободу изражавања и медијског плурализма. Стога је нужно усвајање и примена законских аката којима се не би процењивало само формално власништво, већ и пословни односи медијских кућа са другим компанијама, начин њиховог пословања, као и односи са спонзорима, добављачима, и томе слично. Са становишта неопходности обезбеђења гаранција против недозвољених медијских концентрација, било би сврсисходно преиспитивање и установљење консеквентније примене мера какве су: рестрикције (забране), „противтеже”, економске интервенције, мере транспарентности и структурне мере (опширније у Тодорић Владимир, Вељковић Драган, 2008: 55). При томе, интенција нових казних одредби требало би да буде срачуната на то да прописане санкције не угрозе опстанак медија, осим у случајевима где, сагласно одговарајућим одредбама Закона о радио-дифузији, постоје услови за одузимање дозвола за рад емитера.

Пракса је показала да превелика концентрација власништва над медијима омогућава вршење недопустиво доминантног утицаја на јавно мњење – чиме се негативно утиче на његово демократско структурирање. Стога инсистирање на спречавању монопола државе или појединаца у јавној сфери представља један од најзначајнијих предуслова темељне демократске реформе друштва у транзицији.

Литература:

1. Branković, S. (2009): Dnevna ekonomija vremena žitelja Srbije: Projekat istraživanja i osnovne dimenzije, mere i nalazi, Kultura polisa, posebno izdanje, god. VI, Udruženje za političke nauke Srbije – ogranak u Novom Sadu
2. Deklaracija Saveta Evrope o zaštiti medija u demokratiji u kontekstu medijske koncentracije, 2007.
3. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, 1950.
4. Komunikacija EK o primeni pravila državne pomoći za javni radiodifuzni servis, 2001, 2009.
5. Milutinović, I. (2012): Harmonizacija nacionalnih propisa sa evropskim regulatornim okvirom u oblasti radio-difuzije u Srbiji, Srpska politička misao, god. XIX, vol. 37, no. 4/2012, Institut za političke studije, Beograd
6. Preporuka 1641 o javnom radiodifuznom servisu, 2004.
7. Preporuka br. R (2000) 7 o nezavisnosti i funkcijama regulatornih organa u oblasti radio-difuzije
8. Preporuka br. R (96) 10 o garantovanju nezavisnosti javnog servisa radio-difuzije
9. Preporuka o medijskom pluralizmu i raznolikosti medijskog sadržaja, 2007.
10. Preporuka o merama za promociju medijske transparentnosti Rec (94) 13.
11. Radna verzija Zakona o nedozvoljenom objedinjavanju i javnosti vlasništva javnih glasila, 2008.
12. Strategija razvoja sistema javnog informisanja do 2016. godine, „Službeni glasnik Republike Srbije” br. 75/2011.
13. Todorić, V., Veljović, D. (2008): Kratak osvrt na problematiku medijske koncentracije u Srbiji, Srpska pravna revija, godina 4, br. 7, Pravni forum, Beograd
14. Univerzalna deklaracija o pravima čoveka, UN, 1948.
15. Veljanovski, R. (2008): Koncentracija i javnost vlasništva nad medijima, Revija za bezbednost, br. 11, Centar za bezbednosne studije, Beograd
16. Zakon o radio-difuziji, „Sl. glasnik RS” br. 42/2002, 97/2004, 76/2005, 62/2006, 85/2006, 86/2006. i 41/2009.

Media concentration problem in the contemporary media regulation of the Republic of Serbia

Summary: This paper analyzes the modern regulatory framework of the Republic of Serbia in the area of media concentration, in terms of the degree of compliance of national legislation with EU standards in this area. Theoretical, analytical, descriptive and comparative approach presents the achievements of local regulations in relation to the *requirements of the European regulatory framework, with special*

attention to electronic media. It is noted that the questions of media concentration and consolidation of media ownership were not regulated appropriately by the current media laws in the Republic of Serbia. Practice has shown that excessive concentration of media ownership allows unacceptably dominant influence on public opinion - which negatively influences to the democratic structure of society. The aim of this paper is to highlight the imperatives of the media policy of Serbia in the area of media concentration and consolidation of media ownership, showing the specific legislation and other regulatory measures in this field, which guarantee the implementation of democratic principles in the public interest and media pluralism. Insistence on preventing monopoly of the state and individuals in the public sphere is one of the most basic prerequisites of democratic reform society in transition.

Key words: a media ownership concentration, regulation, broadcasting, European regulatory framework, the Republic of Serbia